

Комисија за очување националних споменика, на основу члана V став 4. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 36. став (1) Пословника о раду Комисије за очување националних споменика ("Службени гласник БиХ", број 47/16), на сједници одржаној 11. октобра 2017. године, донијела је

ОДЛУКУ

I

Амбијентална цјелина дијелова улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића у Бањалуци проглашава се националним спомеником Босне и Херцеговине (у даљем тексту: национални споменик).

Национални споменик чини: десет објеката стамбених вила из аустроугарског периода са припадајућим озелењеним двориштима и оградама, позиционираних на сјеверозападној страни улице Краља Петра I Карађорђевића и југозападној страни улице Младена Стојановића, реконструисани објекат Евангелистичке цркве са припадајућим озелењеним двориштем и оградом са југоисточне стране улице Младена Стојановића, два објекта у улици Петра Кочића, зграда Мале станице "Краљев друм" са припадајућом парцелом, и дио алеје – двоструки дрворед у дијеловима улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића.

Национални споменик се налази на простору који се састоји од шест просторних цјелина, како слиједи:

- а) прву просторну цјелину чини простор заштићеног објекта у Улици Петра Кочића број 7, на парцели к.ч. 1686/1 нови премјер (стари премјер к.ч. 73/179) к.о. Бањалука 7, уписана у з.к. бр. 4330;
- б) другу просторну цјелину чини простор заштићеног објекта у Улици Петра Кочића број 59 на парцелама: к.ч. 1652/1 нови премјер (к.ч. 76/102 стари премјер), уписана у з.к.бр. 4730/17; 1652/3 нови премјер и 1654/3 нови премјер (76/368 стари премјер) к.о. Бањалука 7;
- ц) трећу просторну цјелину чине објекти заштићених вила на сјеверозападној страни улице Краља Петра I Карађорђевића и југозападној страни улице Младена Стојановића на парцелама: к.ч. 1664 нови премјер и 2223/1 нови премјер и површине комплетних парцела к.ч. 1482 нови премјер, 1483/1 нови премјер (к.ч. 76/115 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10981; 1484/1 нови премјер (к.ч. 76/61 и 76/62 стари премјер), уписана у з.к. уложак 8555; 1484/2 нови премјер (к.ч. 76/306), уписана у з.к. уложак 5962; 1659/1 нови премјер (к.ч. 76/106 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1659/2 нови премјер (к.ч. 76/378 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1660 нови премјер (к.ч. 76/379 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1661 нови премјер (к.ч. 76/149 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10752; 1662/1 нови премјер (к.ч. 76/148 стари премјер), уписана у з.к. уложак 3141; 1662/2 нови премјер (к.ч. 76/105 стари премјер), уписана у з.к. уложак 3141; 1662/3 нови премјер,

1662/4 нови премјер, 1663 нови премјер (к.ч. 76/55 стари премјер), уписана у з.к. уложак 7079; 1665/1 нови премјер (к.ч. 73/129 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10893; 1665/2 нови премјер (к.ч. 73/291А); посједовни лист број 2541/2 1671 нови премјер (к.ч. 73/116 стари премјер), уписана у з.к. уложак 701; 1672 нови премјер, 1673 (к.ч. 73/159 стари премјер), уписна у з.к. уложак 739; 1676 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1, 1677 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1; 1676 нови премјер и 1678 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1, к.о. Бањалука 7;

- д) четврту просторну цјелину чини дио дрвореда дијела парцеле к.ч. 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7.

Обухват зоне заштите ове просторне цјелине почиње са тромеђе парцела к.ч. 2223/1 к.о. Бањалука 7, к.ч. 1637 и 1640/3 к.о. Бањалука 6 те иде према југозападу границом парцеле к.ч. 2223/1 са парцелама к.ч. 1640/3, 1640/1, 1644, 1646/1 и 1648 до тачке чије су координате $Y=6436669.13$ $X=4959329.50$. Гранична линија даље иде праволинијски до тачке $Y=6436663.28$ $X=4959333.21$, одакле наставља сјеверозападном границом зелене површине на улици Младена Стојановића до тачке $Y=6436822.72$ $X=4959548.81$ те се враћа на полазну тачку на тромеђи парцела к.ч. 2223/1 к.о. Бањалука 7, к.ч. 1637 и 1640/3 к.о. Бањалука 6 и тиме је затворена зона заштите.

- е) Пету просторну цјелину чини простор Мале станице " Краљев друм" површине комплетних парцела к.ч. 2215/3 нови премјер и 2216 нови премјер к.о. Бањалука 6.

- ф) Шесту просторну цјелину чини простор реконструисане Евангелистичке цркве и дијела дрвореда, површина комплетне парцеле к.ч. и 1217 нови премјер (к.ч. 698/16 стари премјер) уписана у з.к. уложак 1364 к.о. Бањалука 6 и површина дијела к.ч. 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7.

На национални споменик примјењују се мјере заштите утврђене овом одлуком, а у складу са Законом о спровођењу одлука Комисије за заштиту националних споменика успостављене према Анексу 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини ("Службени гласник Републике Српске", бр. 9/02, 70/06 и 64/08).

II

Република Српска, кроз своје надлежне органе, улаже све напоре да предузме одговарајуће правне, научне, техничке, административне и финансијске мјере неопходне за заштиту, конзервацију и презентацију националног споменика.

Комисија за очување националних споменика (у даљем тексту: Комисија) утврдиће техничке услове за израду и постављање информационе табле са основним подацима о споменику и одлуци о проглашењу добра националним спомеником.

III

У циљу трајне заштите националног споменика, утврђују се мјере заштите које се односе на простор дефинисан у тачки I став 3. ове одлуке, како слиједи:

(1) Мјере заштите које се односе на све објекте и припадајуће парцеле у склопу националног споменика:

- дозвољени су истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови, радови на санацији и презентацији споменика и радови текућег одржавања објеката уз одобрење надлежног министарства за просторно уређење у Републици Српској (у даљем тексту: надлежно министарство) и стручни надзор надлежне службе заштите наслеђа на нивоу Републике Српске (у даљем тексту: надлежна служба заштите). За евентуалне интервенције на споменицима које нису дефинисане овом одредбом, потребно је приједлог интервенције са свом релевантном документацијом и образложењем доставити на мишљење Комисији. Комисија ће о приједлогу донијети мишљење на првој наредној сједници Комисије за коју по Пословнику о раду Комисије, није утврђен дневни ред;
- потребно је у очувати планску основу комплетне амбијенталне цјелине, односно њену цјеловитост;
- приликом радова на рестаурацији објеката неопходно је сачувати њихове изворне габарите (хоризонталне и вертикалне, облик и нагиб кровних плоха, декоративне елементе кровне конструкције и крова), изворни изглед, боју и материјализацију вањских плоха (кровни покров, отвори, фасадна пластика и декорација). Измјене у постојећем стању су дозвољене једино у случају враћања аутентичних елемената;
- дозвољена је адаптација унутрашњих простора објеката у циљу њиховог прилагођавања савременим потребама (радови на инсталацијама и други радови везани за побољшање квалитете живота који се одвијају у ентеријеру) под условом да промјене у ентеријеру не доведу до промјена на вањским фасадама објеката, те да се сачувају стилске карактеристике објеката цјелине;
- за економске и помоћне објекте који се налазе на простору националног споменика дозвољено је задржавање постојећих или изградња замјенских у габаритима постојећих;
- амбијентална цјелина може да се користи у стамбене, пословне, образовне и културне сврхе, односно на начин који неће да угрози интегритет објеката и њихово значење у структури града;
- забрањује се подизање рекламних тијела, огласа и ознака које нарушавају визуре и заклањају објекте амбијенталне цјелине;
- све дозвољене интервенције и радове на националном споменику изводити уз одобрење надлежног министарства и стручно надзирање надлежне службе заштите.

(2) Мјере заштите које се односе на објекте стамбених вила и припадајућих парцела уз улице Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића на дијелу к.ч. 1664 нови премјер и 2223/1 нови премјер и површине комплетних парцела к.ч. 1482 нови премјер, 1483/1 нови премјер (к.ч. 76/115 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10981; 1484/1 нови премјер (к.ч. 76/61 и 76/62 стари премјер), уписана у з.к. уложак 8555; 1484/2 нови премјер (к.ч. 76/306), уписана у з.к. уложак

5962; 1659/1 нови премјер (к.ч. 76/106 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1659/2 нови премјер (к.ч. 76/378 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1660 нови премјер (к.ч. 76/379 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1661 нови премјер (к.ч. 76/149 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10752; 1662/1 нови премјер (к.ч. 76/148 стари премјер), уписана у з.к. уложак 3141; 1662/2 нови премјер (к.ч. 76/105 стари премјер), уписана у з.к. уложак 3141; 1662/3 нови премјер, 1662/4 нови премјер, 1663 нови премјер (к.ч. 76/55 стари премјер), уписана у з.к. уложак 7079; 1665/1 нови премјер (к.ч. 73/129 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10893; 1665/2 нови премјер (к.ч. 73/291), посједовни лист број 2541/2 1671 нови премјер (к.ч. 73/116 стари премјер), уписана у з.к. уложак 701; 1672 нови премјер, 1673 (к.ч. 73/159 стари премјер), уписана у з.к. уложак 739; 1676 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1, 1677 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1 и 1678 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1, к.о. Бањалука 7 и к.ч. 1215/2 нови премјер и 1217 нови премјер (к.ч. 698/16 стари премјер) уписана у з.к. уложак 1364 к.о. Бањалука 6 и површина дијела к.ч. 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7:

- није дозвољено нарушавање континуитета партерног уређења формираног између грађевинске и регулационе линије на индивидуалним парцелама према улицама Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића;
- није дозвољена сјеча високог растиња без одобрења надлежне службе заштите;
- потребно је очувати и санирати постојеће травњаке, дендроматеријал и попунити аутохтоним врстама;
- све парцеле појединачних објеката морају да буду ограђене. Типологију, висину, материјализацију, ритам и обликовање ускладити према аутентичној оградни Фабрике дувана, која је најрепрезентативнија и која се налази у непосредној близини.

(3) **Мјере заштите које се односе на објекат Мале станице "Краљев друм" и припадајуће парцеле на к.ч. 2215/3 нови премјер и 2216 нови премјер к.о. Бањалука 6:**

- на мјесту дограђеног анекса објекта дозвољена је изградња замјенског анекса на мјесту постојећег, уз услов да дограђени или адаптирани објекат димензијама (хоризонтални и вертикални габарити), или на неки други начин не угрожава објекат Мале станице "Краљев друм". Висина новопроектираног објекта треба бити иста или мања од највише тачке висине објекта Мале станице "Краљев друм", односно његове релативне висине. Пожељна је примјена елемената савременог дизајна и савремених материјала уз услов да не смију угрожавати вриједности амбијенталне цјелине.

(4) **Мјере заштите које се односе на дио алеје – двоструког дрвореда уз улице Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића на дијелу парцеле к.ч. 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7:**

- дозвољено је пројектовање и извођење радова на редовном одржавању саобраћајне инфраструктуре, јавне расвјете и урбаног

- мобиљара, у складу са архитектонским и типолошким контекстом дате зоне, тако да не нарушава амбијенталне вриједности цјелине;
- у овом појасу није дозвољена сјеча високог растиња без одобрења надлежне службе заштите;
  - високо растиње мора да се одржава и временом, по потреби, обнавља;
  - недостајуће дијелове дрвореда у улици Младена Стојановића попунити новим садницама;
  - растиње и зелени појас је потребно одржавати у складу са релевантним одредбама важећег документа који је израдила надлежна институција.

У циљу трајне заштите националног споменика, утврђује се **заштитни појас** који чине површине дијела парцела к.ч. 1664 нови премјер, 1679 нови премјер 1710 нови премјер (к.ч. 73/13 стари премјер) и 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7 и комплетних парцела к.ч. 1479/1 нови премјер (к.ч. 76/80 стари премјер), 1479/2 нови премјер (к.ч. 76/359 стари премјер), 1480 нови премјер (к.ч. 76/72 стари премјер), 1481 нови премјер (дио к.ч. 193/1), 1483/2 нови премјер (к.ч. 76/68 стари премјер), 1483/4 нови премјер (к.ч. 76/364 стари премјер), 1483/6 нови премјер (к.ч. 76/362), 1483/7 нови премјер (к.ч. 76/363), 1647/1 нови премјер, 1648/1 нови премјер, 1650/1 нови премјер (к.ч. 76/96 стари премјер), 1656 нови премјер, 1680 нови премјер (к.ч. 73/39 стари премјер), 1681/2 нови премјер, 1683/1 нови премјер (к.ч. 73/36 стари премјер), 1689/2 нови премјер (к.ч. 73/178 стари премјер), 1694 нови премјер, 1697/1 нови премјер (к.ч. 73/342 стари премјер), 1700/1 нови премјер (к.ч. 73/26 стари премјер), 1702/1 нови премјер, 1702/2 нови премјер (к.ч. 73/24 и 73/25 стари премјер), 1703/1 нови премјер (к.ч. 73/335 стари премјер), 1704/1 нови премјер (к.ч. 73/22 и 73/403 стари премјер), 1707/1 нови премјер (к.ч. 73/206 стари премјер), 1708/1 нови премјер (к.ч. 73/17 стари премјер), 1711 нови премјер (к.ч. 73/12 стари премјер), 1712/1 нови премјер (к.ч. 73/11 стари премјер), 1713/1 нови премјер (к.ч. 73/130 стари премјер) и 1715 нови премјер (к.ч. 73/3 и 73/4 стари премјер), 1670/1 нови премјер (73/119 и 73/215 стари премјер), 1670/2 нови премјер (73/479 стари премјер) к.о. Бањалука 7 и к.ч. 1215/1 нови премјер (к.ч. 698/10 стари премјер), 1215/3 нови премјер, 1215/4 нови премјер, 1218 нови премјер (к.ч. 698/20 стари премјер), 1219/2 нови премјер, 1221/1 нови премјер (к.ч. 524/12, 524/16, 524/256, 524/279, 524/280, 619/5, 619/6, 620/1, 620/2, 620/3, 620/4, 620/5, 621/1, 621/2, 622/1, 622/2, 622/3, 622/4, 622/5, 622/6, 622/7, 623 и 698/11 стари премјер), 1222 (к.ч. 619/3 стари премјер) и 1223 (к.ч. 620/8 стари премјер) к.о. Бањалука 6.

Обухват заштитног појаса почиње са тромеђе парцела к.ч. 2223/1 к.о. Бањалука 7 и к.ч. 1240 и 1221/1 к.о. Бањалука 6 те иде према југоистоку границом парцеле к.ч. 1221/1 са парцелама к.ч. 1240, 1239, 1237, 1236, 1234/3, 1234/2, 1234/1, 1233, 1232, 1230, 1229/1, 1229/2, 1228, 1226, 1225, 2214, 1220/1, 1221/3 и 1216 до тромеђе парцела к.ч. 1221/1, 1216 и 1219/2. Гранична линија даље иде границом к.ч. 1216 са парцелама к.ч. 1219/2 и 1215/1, затим границом к.ч. 1215/1 са к.ч. 1221/1 и 2215/2, те границом к.ч. 2215/1 и 1215/4 долази до тромеђе к.ч. 2215/1, 1215/4 и 2223/1. Са ове тачке линија иде границом парцеле к.ч. 2223/1 са к.ч. 2215/1, 2215/3, 1636/14, 1636/1 и 1637 до тромеђе парцела к.ч. 2223/1, 1637 и 11640/3 одакле се поклапа са границом четврте цјелине зоне заштите до тачке чије су координате $Y=6436663.28$ $X=4959333.21$.

Линија даље иде праволинијски до тачке чије су координате $Y=6436651.13$ $X=4959340.21$ те наставља границом треће цјелине зоне заштите до тачке $Y=6436606.08$ $X=4959366.52$ одакле иде праволинијски до тремеђе к.ч. 1679, 1681/1 и 1681/2. Са ове тремеђе линија наставља границом к.ч. 1681/1 и 1681/2, границом к.ч. 1683/1 са к.ч. 1683/3 и 1686/2, границом к.ч. 1686/1 са к.ч. 1686/2 и 1690/1, границом к.ч. 1689/2 са к.ч. 1690/1, 1689/1 и 1693/2 и границом к.ч. 1694 са к.ч. 1693/2 и 1693/1.

Гранична линија даље иде границом парцеле к.ч. 1693/1 са парцелама к.ч. 1679 и 1697/1, границом к.ч. 1697/2 са к.ч. 1697/1 и 1700/1, границом к.ч. 1700/1 са к.ч. 1698/2 и 1700/2, границом к.ч. 1702/2 са к.ч. 1702/3, 1703/3 и 1703/2, границом к.ч. 1703/2 са к.ч. 1703/1 и 1704/1, границом к.ч. 1704/1 са к.ч. 1704/4 и 1708/4, границом к.ч. 1708/1 и 1708/4, те границом к.ч. 1707/1 и 1707/4 долази до тремеђе к.ч. 1707/1, 1707/4 и 1710. Са ове тремеђе линија иде праволинијски до јужног угла објекта број 2 на парцели к.ч. 1710 и наставља границом к.ч. 1710 са к.ч. 1711 и 1712/1, границом к.ч. 1712/1 са к.ч. 1712/2, 1714/1 и 1713/2, границом к.ч. 1713/2 са к.ч. 1713/1 и 1679, те границом к.ч. 1716 са к.ч. 1679 и 1715 долази до тремеђе к.ч. 1716, 1715 и 1664 одакле праволинијски иде на тремеђу к.ч. 1664, 1647/1 и 1646.

Линија даље иде границом к.ч. 1647/1 са к.ч. 1646, 1647/2, 1647/3 и 1647/4, границом к.ч. 1648/1 са к.ч. 1647/4, 1646 и 1648/2, те границом к.ч. 1650/1 са к.ч. 1648/2 и 1650/2 долази на тремеђу к.ч. 1650/1, 1650/2 и 1652/4 одакле наставља границом друге цјелине зоне заштите до тремеђе к.ч. 1652/1, 1656 и 1654/2. Са ове тремеђе линија наставља границом к.ч. 1656 са к.ч. 1654/2 и 1657 до тремеђе к.ч. 1656, 1657 и 1660 одакле иде границом треће цјелине зоне заштите до тремеђе к.ч. 5690/1, 1484/1 и 1483/6, те границом к.ч. 5690/1 са к.ч. 1483/6, 1483/2 и 1483/7 долази до тремеђе к.ч. 5690/1, 1483/7 и 1483/1.

Гранична линија даље иде границом треће цјелине зоне заштите до тремеђе к.ч. 5690/1, 1481 и 1482, наставља границом к.ч. 5690/1 са к.ч. 1481, 1480 и 1479/1, границом к.ч. 5654 са к.ч. 1479/1, 1479/2 и 2223/1, те границом к.ч. 2223/1 са к.ч. 1478, 1476/1, 1476/2, 1476/3, 1214/5, 1212, 2223/3, 1210, 1207/1, 1209, 1205, 1203/1, 1203/2, 1202/1, 1195/2, 1194, 1192, 1188/3, 1188/2, 1189, 1186/2, 1181/1, 1169, 1174, 1165/2, 1164, 1162, 1160/2, 1160/3, 1158/1, 1158/2, 1157, 1155/2, 1155/1, 1151, 1152, 1149, 1147, 1146, 1144/1 и 1144/2 долази до тремеђе к.ч. 2223/1, 1144/2 и 1145 одакле се праволинијски враћа на полазну тачку у тремеђи парцела к.ч. 2223/1 к.о. Бањалука 7 и к.ч. 1240 и 1221/1 к.о. Бањалука 6 и тиме је затворен заштитни појас.

(5) На простору заштитног појаса дефинисане су следеће мјере заштите које се односе на све изграђене парцеле:

- на парцелама гдје је дозвољена нова градња према мјерама заштите ове одлуке и важећег планског документа, новоизграђени објекти димензијама, изгледом или на неки други начин не смију да угрожавају вриједности националног споменика;
- нове структуре не смију у свом свеукупном утиску да угрожавају амбијенталне вриједности, али је пожељна примјена елемената савременог дизајна и материјала, који су у складу са амбијентом;
- увођењем нове намјене, објекти могу да се користе у пословне, угоститељске, образовне и културне сврхе, односно на начин који неће да угрози интегритет и значај националног споменика;

- није дозвољена изградња индустријских објеката, загађивача животне средине и објеката чија намјена може да угрози национални споменик.

(6) **Мјере заштите које се примјењују на објекте Грађевинске школе, Виле Липовац и Природно-математичког факултета** на к.ч. 1479/1 нови премјер (к.ч. 76/80 стари премјер); к.ч.1479/2 нови премјер (к.ч. 76/359 стари премјер), к.о. Бањалука7; к.ч. 1218 нови премјер (к.ч.698/20 стари премјер); к.ч. 1219/2 нови премјер и к.ч. 1215/1 нови премјер (к.ч. 698/10 стари премјер), к.о. Бањалука 6:

- дозвољени су радови текућег одржавања и адаптације савременим условима живота и савременој намјени постојећих објеката;
- дозвољене су интервенције на објектима које неће да доведу до нарушавања вриједности националног споменика – амбијенталне цјелине;
- за интервенције на објектима у смислу пробијања нових отвора на фасади, промјена нагиба и врсте рјешења кровних плоха, материјализације отвора фасада, доградње и слично потребно је приједлог интервенције доставити на мишљење и одобрење надлежној служби заштите. Интервенције на објектима не смију да доведу до угрожавања вриједности националног споменика;
- за евентуалне интервенције на објектима које нису дефинисане овом одредбом, потребно је приједлог интервенције са свом релевантном документацијом и образложењем доставити на мишљење Комисији. Комисија ће о приједлогу донијети мишљење на првој наредној сједници Комисије за коју, по Пословнику о раду Комисије, није утврђен дневни ред;
- на наведене парцеле се примјењују мјере заштите наведене у тачки III. став 1. подтачка (2), како би се сачувао карактер амбијенталне цјелине.

(7) **Мјере заштите које се примјењују на објекте Црвеног крста**, на к.ч. 1480 нови премјер (к.ч. 76/12 стари премјер) к.о. Бањалука VII:

- дозвољене су интервенције на парцели Црвеног крста, под условом да се испоштује положај објеката на парцели и грађевинска линија према улици Младена Стојановића. Нове интервенције димензијама (хоризонталним и вертикалним габаритима), материјализацијом, или на неки други начин не смију да угрожавају вриједности националног споменика; потребно је испоштовати релативну висину околних вила из аустроугарског периода на начин да висина објеката на парцели Црвеног крста треба да буде иста или мања од највише тачке висине околних вила из аустроугарског периода, односно њихове релативне висине. Све интервенције и радове изводити уз стручни надзор надлежне службе заштите;
- потребно је обиљежити мјесто на коме се налазила ашкенашка синагога;

- на наведену парцеле се примјењују мјере заштите наведене у тачки III. став 1. подтачка (2), како би се сачувао карактер амбијенталне цјелине.

(8) **Мјере заштите које се примјењују на објекте у улици Петра Кочића** дијела парцела к.ч. 1664 нови премјер, 1679 нови премјер 1710 нови премјер (к.ч. 73/13 стари премјер) и 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7 и комплетних парцела к.ч. 1479/1 нови премјер (к.ч. 76/80 стари премјер), 1479/2 нови премјер (к.ч. 76/359 стари премјер), 1480 нови премјер (к.ч. 76/72 стари премјер), 1481 нови премјер (дио к.ч. 193/1), 1483/2 нови премјер (к.ч. 76/68 стари премјер), 1483/4 нови премјер (к.ч. 76/364 стари премјер), 1483/6 нови премјер (к.ч. 76/362), 1483/7 нови премјер (к.ч. 76/363), 1647/1 нови премјер, 1648/1 нови премјер, 1650/1 нови премјер (к.ч. 76/96 стари премјер), 1656 нови премјер, 1680 нови премјер (к.ч. 73/39 стари премјер), 1681/2 нови премјер , 1683/1 нови премјер (к.ч. 73/36 стари премјер), 1689/2 нови премјер (к.ч. 73/178 стари премјер), 1694 нови премјер, 1697/1 нови премјер (к.ч. 73/342 стари премјер), 1700/1 нови премјер (к.ч. 73/26 стари премјер), 1702/1 нови премјер, 1702/2 нови премјер (к.ч. 73/24 и 73/25 стари премјер), 1703/1 нови премјер (к.ч. 73/335 стари премјер), 1704/1 нови премјер (к.ч. 73/22 и 73/403 стари премјер), 1707/1 нови премјер (к.ч. 73/206 стари премјер), 1708/1 нови премјер (к.ч. 73/17 стари премјер), 1711 нови премјер (к.ч. 73/12 стари премјер), 1712/1 нови премјер (к.ч. 73/11 стари премјер), 1713/1 нови премјер (к.ч. 73/130 стари премјер) и 1715 нови премјер (к.ч. 73/3 и 73/4 стари премјер) к.о. Бањалука 7:

- дозвољено је очување постојеће структуре, радови адаптације савременим условима живота, рестаурација и текуће одржавање постојећих објеката, као и рушење постојећег објекта, изградња новог, и остале интервенције до максималне висине једнаке релативној висини националних споменика. Све радове и интервенције изводити уз претходно мишљење и стручни надзор надлежне службе заштите.

(9) **Мјере заштите које се односе на** к.ч. 1670/1 нови премјер (73/119 и 73/215 стари премјер), 1670/2 нови премјер (73/479 стари премјер) к.о. Бањалука 7:

- дозвољена је нова градња, под условом да новоизграђени објекти испоштују положај на парцели – грађевинску линију објеката према улици Краља Петра I Карађорђевића и да димензијама материјализацијом, или на неки други начин не угрожавају амбијенталну цјелину и вриједности националног споменика. Пожељни су елементи савременог дизајна и примјена савремених материјала. Новопројектовани објекти требају да буду усклађени са висинама околних тако што висина објеката треба да буде иста или мања од највише тачке висине околних вила из аустроугарског периода, односно њихове релативне висине;
- на наведене парцеле се примјењују мјере заштите наведене у тачки III. став 1. подтачка (2), како би се сачувао карактер амбијенталне цјелине.

- (10) **Мјере заштите које се односе на Парк Младена Стојановића на к.ч. 1218 нови премјер (к.ч. 698/20 стари премјер), 1219/2 нови премјер, 1221/1 нови премјер (к.ч. 524/12, 524/16, 524/256, 524/279, 524/280, 619/5, 619/6, 620/1, 620/2, 620/3, 620/4, 620/5, 621/1, 621/2, 622/1, 622/2, 622/3, 622/4, 622/5, 622/6, 622/7, 623 и 698/11 стари премјер), 1222 (к.ч. 619/3 стари премјер) и 1223 (к.ч. 620/8 стари премјер) к.о. Бањалука б:**
- у овом појасу није дозвољена сјеча високог растиња без одобрења надлежне службе заштите;
  - високо растиње мора да се одржава и временом, по потреби, обнавља;
  - растиње и зелени појас је потребно одржавати у складу са релевантним одредбама важећег документа који је израдила надлежна институција;
  - није дозвољена изградња објеката као ни постављање привремених или сталних структура уколико нису у функцији парка.

IV

Стављају се ван снаге сви спроведбени и развојни просторно-плански акти у дијелу у којем су у супротности са одредбама ове одлуке.

V

Свако, а посебно надлежни органи Републике Српске и градске службе суздржаће се од предузимања било каквих радњи које могу да оштете национални споменик или доведу у питање његову заштиту.

VI

Ова одлука доставиће се надлежном општинском суду ради уписа у земљишне књиге.

VII

Саставни дио ове одлуке је образложење са пратећом документацијом, које је доступно на увид заинтересованим лицима у просторијама и на веб-страници Комисије (www.kons.gov.ba).

VIII

Према члану V став 4 Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, одлуке Комисије су коначне.

IX

Даном доношења ове одлуке са Привремене листе националних споменика Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 33/02, "Службени гласник Републике Српске", број 79/02, "Службене новине

Федерације БиХ“, број 59/02 и “Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ“, број 4/03) брише се национални споменик уписан под редним бројем 15.

Х

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у “Службеном гласнику БиХ”.

Ову одлуку Комисија је донијела у сљедећем саставу: проф. др Амир Пашић, Горан Милојевић и Радоје Видовић.

Предсједавајући Комисије

Горан Милојевић

Број: 03-2.3-89/17-11
11. октобра 2017. године
Сарајево

Образложење

I – УВОД

На основу члана 2. став 1. Закона о спровођењу одлука Комисије за очување националних споменика, успостављене према Анексу 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, “национални споменик” је добро које је Комисија за очување националних споменика прогласила националним спомеником, у складу са члановима V и VI Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као и добра уписана на Привремену листу националних споменика Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ”, број 33/02), све док Комисија не донесе коначну одлуку о њиховом статусу, а за што не постоји временско ограничење и без обзира на то да ли је за наведено добро поднесен захтјев.

Амбијентална цјелина дијела улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића се налази на Привременој листи Комисије за очување националних споменика под редним бројем 15 (Амбијентална цјелина, улице Младена Стојановића и Краља Петра).

За исто добро поднесена је петиција број 08.1-6-808/03-7 од 30.09.2003. године за Парк у улици Младена Стојановића.

У складу с одредбама Закона, а на основу члана V става 4. Анекса 8. и члана 36. став (1) Пословника о раду Комисије за очување националних споменика, Комисија је приступила спровођењу поступка за доношење коначне одлуке за проглашење добра националним спомеником.

Изјава о значају добра

Амбијентална цјелина дијела улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића одликује се високом амбијенталном вриједношћу у оквиру историјске урбане језгре града Бањалука. У току линеарног развоја градске матрице са доласком Аустро-Угарске на овом потезу изграђена је алеја са дрворедима засађеним 1885. године, дуж које су за потребе аустроугарских чиновника изграђене стамбене виле са оградањем, озелењеним двориштима као саставним дијелом јединственог амбијента. Урбано зеленило, као препознатљиви и карактеристични елемент града, представља градски простор високе амбијенталне и еколошке вриједности.

Архитектура и развој Бање Луке крајем XIX и почетком XX вијека читљиви су у простору у очуваности планске основе цјелине и очуваности детаља – аутентичних обликовно-естетских елемената на објектима појединачних вила.

II – ПРЕТХОДНИ ПОСТУПАК

У току вођења поступка извршен је увид у:

- податке о садашњем стању и намјени добра, укључујући опис, архитектонски снимак и фотографије;
- увид у садашње стање добра;
- копије катастарског плана;

- земљишно-књижне изватке;
- посједовне листове;
- важећу просторно-планску документацију;
- историјску, архитектонску или другу документарну грађу о добру, која је дата у попису коришћене документације у оквиру ове одлуке.

Према одредби члана V став 2. Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и члана 37. Пословника о раду Комисије, прије доношења коначне одлуке о проглашењу добра националним спомеником, Комисија ће пружити могућност власнику предложеног националног споменика, подносиоцу петиције, институцијама надлежним за очување наслеђа, стручним и научним институцијама, стручњацима и научницима, као и другим заинтересованим лицима да изнесу своје ставове. У складу с тим, Комисија је дописима број: 02-35.2-8/11-249 од 06.12.2011. године, 02-35.2-5/12-46 од 15.03.2012. године и 02-35.2-5/12-135 од 25.07.2012. године, затражила достављање документације и ставова у вези са проглашењем Амбијенталне цјелине, улица Младена Стојановића и Краља Петра од: власника добара, Града Бањалука, Републичке управе за геодетске и имовинско правне послове Бањалука, Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, Архива БиХ, Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске, Завода за заштиту споменика у саставу Федералног министарства културе и спорта и Федералног министарства просторног уређења и околиша, Музеја Републике Српске, Архива Републике Српске и Архива Босне и Херцеговине.

Након тога, Комисији је достављена слjedeћа документација:

- Град Бањалука, Одјељење за просторно уређење су одговорили дописом број 03-364-1347/17 од 19.05.2017. у којем су доставили податке о локацији добра, односно изводе из регулационих планова у обухвату наведеног добра.
- Федерално министарство културе и спорта одговорило је дописом број 07-40-4-2934-1/17 од 12.06.2017. да добра у наведеном обухвату нису била заштићена од Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Босне и Херцеговине.
- Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Бањалука дописом број 21.03/952.1-714/17 од 16.06.2017. године, одговорила да не располаже централизованом евиденцијом, односно базом података који се воде у надлежним подручним јединицама.
- Град Бањалука, Одјељење за просторно уређење су дописом број 07.1-35.9-8/17-15 од 10.07.2017. доставили Просторно-планску документацију за амбијенталну цјелину улица Младена Стојановића и Краља Петра у Бањалуци.
- Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове, Бањалука 03-36.1-44/17-29 10.07.2017. Закључак којим се налаже Комисији да уплати накнаду за коришћење података и пружање услуга за Републичке управе за амбијенталну цјелину – улице Младена Стојановића и Краља Петра у Бањалуци.

- Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове, Бањалука 03-36.1-44/17-36 10.08.2017. доставила Обавјештење о немогућности ослобађања плаћања накнаде за коришћење података катастра непокретности за амбијенталну цјелину – улице Младена Стојановића и Краља Петра у Бањалуци.
- Град Бањалука, Одјељење за комуналне послове 03-35.2-5/17-69 11.08.2017. Обавјештење о непосједовању документације за амбијенталну цјелину улица Младена Стојановића и Краља Петра, Бањалука.
- Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске 03-36.1-44/17-41 30.08.2017. катастарских података за све парцеле у обухвату амбијенталну цјелину – улице Младена Стојановића и Краља Петра у Бањалуци.
- Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске су дали на увид документацију "Преглед градитељског наслеђа у обухвату Регулационог плана "ЦЕНТАР АЛЕЈА" (простор између улица Младена Стојановића, Алеје Светог Саве, и Булевар српске војске) и простора између улица Вука Караџића, Краља Петра, Младена Стојановића, Милана Радмана и 1. крајишког корпуса и "Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I крајишког корпуса". Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука. 1995.

На основу увида у прикупљену документацију и стање добра утврђено је слjedeће:

1. Подаци о добру

Локација

Амбијентална цјелина дијелова улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића припада ужем урбаном подручју града Бањалука, а у односу на најужи градски центар у којем су смјештене градске функције, заузима сјеверни положај.

Национални споменик се налази на простору који обухвата к.ч. 1686/1 нови премјер (стари премјер к.ч. 73/179) у з.к. бр. 4330 к.о. Бањалука 7, уписана; к.ч. 1652/1 нови премјер (к.ч. 76/102 стари премјер), уписана у з.к.бр. 4730/17; 1652/3 нови премјер и 1652/4 нови премјер к.о. Бањалука 7. к.ч. 1664 нови премјер и 2223/1 нови премјер и површине комплетних парцела к.ч. 1482 нови премјер, 1483/1 нови премјер (к.ч. 76/115 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10981; 1484/1 нови премјер (к.ч. 76/61 и 76/62 стари премјер), уписана у з.к. уложак 8555; 1484/2 нови премјер (к.ч. 76/306), уписана у з.к. уложак 5962; 1659/1 нови премјер (к.ч. 76/106 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1659/2 нови премјер (к.ч. 76/378 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1660 нови премјер (к.ч. 76/379 стари премјер), уписана у з.к. уложак 777; 1661 нови премјер (к.ч. 76/149 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10752; 1662/1 нови премјер (к.ч. 76/148 стари премјер), уписана у з.к. уложак 3141; 1662/2 нови премјер (к.ч. 76/105 стари премјер), уписана у з.к. уложак 3141; 1662/3 нови

премјер, 1662/4 нови премјер, 1663 нови премјер (к.ч. 76/55 стари премјер), уписана у з.к. уложак 7079; 1665/1 нови премјер (к.ч. 73/129 стари премјер), уписана у з.к. уложак 10893; 1665/2 нови премјер (к.ч. 73/291), посједовни лист број 2541/2 1671 нови премјер (к.ч. 73/116 стари премјер), уписана у з.к. уложак 701; 1672 нови премјер, 1673 (к.ч. 73/159 стари премјер), уписана у з.к. уложак 739; 1676 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1, 1677 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1 и 1678 нови премјер, уписана у посједовни лист број 3597/1, к.о. Бањалука 7, 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7, 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7. к.ч. 1215/2 нови премјер и 1217 нови премјер (к.ч. 698/16 стари премјер) уписана у з.к. уложак 1364 к.о. Бањалука 6 и површина дијела к.ч. 2223/1 нови премјер, к.о. Бањалука 7.

Историјски подаци

Посматрано у ширем контексту подручја Бањалуке, архитектонско наслеђе аустроугарског периода представља један од млађих културних слојева. Међутим у контексту данашње градске урбане језгре ово је веома значајан период у којем се формира урбана градска структура чији континуитет развоја можемо да пратимо до данас.

Пред крај османске окупације (1872–1873. године) кроз Бањалуку је изграђена жељезничка пруга Бањалука – Добрљин, замишљена као дио трансбалканске пруге која је требала да повеже Турску са Западном Европом.¹

У исто вријеме пробијена је и дионица пута Царски друм, главна градска лонгитудинална саобраћајница, која представља и истовремено обједињује елементе кључних простора који чине идентитет града и симбол модерне динамике и везе са свијетом.

Царски друм добија посебан значај доласком Аустро-Угарске као окосница интензивне грађевинске дјелатности. У том периоду дефинисан је изглед који се задржао до данас. 1890. године уз Царски друм засађени су дрвореди који су у данашњој слици града неизоставан дио урбаног идентитета града.²

У периоду аустроугарске окупације привреда града доживљава убрзани напредак захваљујући постепеном добијању индустријских форми и садржаја. Политичко-привредни организам Аустро-Угарске је располагао знатним техничким, финансијским и кадровским потенцијалом, те је потицао истраживања рудних богатства и изградњу индустријских и других предузећа. Упоредно са бржим развојем индустрије оживљавају и остале области привреде: трговина, угоститељство, занатство и пољопривреда.³

Простор града добија нову форму, примјеном новог приступа урбанизму, напуштањем дотадашњег османског концепта који се заснивао на систему махала и чаршије као центра града. У првим годинама окупације градитељска и архитектонска дјелатност одређена је затеченим приликама, и са друге стране

---

¹Градови у промјенама. Урбане форме, трансформације, утицају. Бранкица Милојевић. Универзитет у Бањалуци, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет. Бањалука 2015. година.

² Валоризација културно -историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса. Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука. 1995. година

³ Бањалука. Урбанистички план. Документација 2. Историјски развој и наслијеђе. Урбанистички завод Бањалука. 1975 година. Стр. 18.

потребама власти за смјештај великог броја становништва које је дошло са новом управом, представника војске и власти.⁴

За потребе нове градње, тј. смјештања функција нове управе на простору града, установљују се први елементи урбане регулације трасирањем путних коридора, дефинисањем правилних облика парцела и прописивањем грађевинских линија према улицама.⁵

Бањалука се доживљавала као град чије су окоснице ријека Врбас и главна лонгитудинална саобраћајница, са комплексним, вишеслојним наслеђем. Слику града карактеризовала је двојна структура, гдје су постојали и одрази распрострањене праксе какву су примјењивали колонијални освајачи – да се западни град формира засебно, а затечена структура препусти локалном становништву.

Аустроугарске власти у урбаној структури Бањалуке успостављају и нови визуелни поредак. Иако је било рушења појединих грађевина, нису уништени најважнији споменици наслеђени из претходних епоха који су представљали друштвене и вјерске симболе. Нове важне компоненте града аустроугарског периода били су грађевински ред, архитектонски програм и стилови. Међу новим типовима грађевина биле су банке, хотели, као и вишеспратне зграде стамбене или мјешовите намјене. Нови архитектонски стилови били су засновани на реакцији на затечену архитектуру, на класичном репертоару и на утицајима сецесије.⁶

1890. године успостављено је грађевинско одјељење Земаљске владе и техничка одјељења при окружним областима каква је била и Бањалука. Донесен је закон о грађевинском реду – Бауорднунг и настаје доба новог урбанизма града који има могућност пласирања на широком и равном простору.

Први објекат јавног карактера из периода аустроугарске управе који је наговијестио даљи развој града је Царска кућа, односно Војна команда, у којем је данас смјештен Архив Републике Српске изграђен 1878. године. Са друге стране улице је била изграђена Српскоправославна црква 1879. године (у данашњој улици Бана Милосављевића – преко пута Народног позоришта Републике Српске), затим Српска школа 1907. година.⁷

У периоду од 1882. до 1885. године, аустроугарске војне власти под руководством генерала Јелсона (*Joelson*) засадили су око 17 километара дрвореда од већ одраслих стабала кестена и липе донесених са Козаре, и то најприје у Врбас-алеји која је повезивала Војну команду и касарну, а затим и дуж Царског друма и других градских улица.⁸

1883. године у данашњој улици Краља Петра I Карађорђевића саграђена је Катедра са зградом бискупије.⁹ Првобитна катедра је порушена у земљотресу 1969. године, а на њеном мјесту изграђена је катедра савременог израза.¹⁰

---

⁴ Валоризација културно -историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса. Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука. 1995. година.

⁵ Градови у промјенама. Урбане форме, трансформације, утицају. Бранкица Милојевић. Универзитет у Бањалуци, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет. Бањалука 2015. година.

⁶ Модерно и вернакуларно у процесу урбане трансформације Бање Луке. Јелена Б. Савић. Докторска дисертација. Београд 2013. година.

⁷ Регулациони план "Центар-Алеја" – ревизија плана. Урбанистички завод Републике Српске. Бањалука, 2011. година.

⁸ Модерно и вернакуларно у процесу урбане трансформације Бање Луке. Јелена Б. Савић. Докторска дисертација. Београд 2013. година.

⁹ Валоризација културно -историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса. Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука. 1995. година.

¹⁰ Регулациони план "Центар-Алеја" – ревизија плана. Урбанистички завод Републике Српске. Бањалука, 2011. година.

Фабрика дувана, која се такође налази у улици Краља Петра I Карађорђевића поред комплекса Катедрале са бискупијом, подигнута је 1888. године (1892. године постављена је украсна гвоздена ограда).

1892. године са пробијањем крака жељезничке пруге до града мала изграђена је станица "Краљев друм", данас позната под називом Мала станица.

У наставку улице уз данашњи парк Младена Стојановића подигнута је Војна болница (K.Kruppens-pital)¹¹, а простор данашњег парка се као зелена површина помиње се још у XIX вијеку у функцији војне болнице. Све до 60-их година овај простор је био под војном јурисдикцијом. Након тога донесена је одлука да овај простор добије јавни карактер и 1974. након израде одговарајућих пројеката почело се са санацијом овог парка.¹²

Поред парка, 1895. године, изграђена је Евангелистичка црква, док се са друге стране улице гради Аскенашка синагога 1908.

Објект евангелистичке цркве је знатно оштећен у земљотресу и реконструисан 70-их година XX вијека. Документом број 343 од 01.07.1989. године, Завод за економику и развој Бањалука је добио сагласност на изведени пројекат реконструкције, санације и адаптације објекта.

Земљиште за изградњу Ашкенаске синагоге, која се налазила на југозападној страни парцеле данашњег Црвеног крста, "Богоштовна општина аустроугарских израелићана" купила је 1908. године од општине земљиште за изградњу објекта који је постојао до 1941. године када је срушен.

Репрезентативни стамбени објекти у улицама Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића грађени 90-их година 19. вијека. Сви ови објекти били су смјештени у зеленило и одвојени од улице репрезентативним оградама.

Из геодетске карте 1884. године може да се види да је улица Петра Кочића већ тада била формирана низом објеката уз саму улицу те баштама и воћњацима у позадини. Линија улице пружала се од хотела Босна према сјеверу, али се пробијањем улице Вука Караџића и рушењем објеката страдалих у земљотресу 1969. године губи континуитет тог потеза. Послије земљотреса 1969. године на мјесту комплекса зграда породице Сурутка и Дјевојачке школе Часних сестара Драгоцијене крви Исусове, изграђен је Дом војске и зграда команде савременог концепта у духу модерне са лијепо обликованим хортикултурним садржајем који прати историјски континуитет обликовања парковских површина око објеката у овој улици.¹³

"Први објект у низу стамбених вила из аустроугарског периода – Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића – Вила Иде Михановић уписана је у земљишне књиге најраније, 1893. године; објект Фридриха Клумера (Friedrich Klutner) изграђен је 1896, а нешто касније, 1898. године, изграђено је неколико нових репрезентативних објеката у том насељу: виле Јохана Дробила, Занфе Милић, Ксенофона Цита (Zitt, срушена), и Вилхелма Штокмана (Wilhelm Stockmann); вила свештеника Антона Ђурчића евидентирана је у земљишним књигама 1899. године.

Често заступљен стил у градњи вила или љетњиковаца био је романтизам, а његова препознатљива одлика је употреба дрвета, које се

¹¹ Валоризација културно -историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса. Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука.1995. година.

¹² Регулациони план "Центар-Алеја" – ревизија плана. Урбанистички завод Републике Српске. Бањалука, 2011. година.

¹³ Валоризација културно -историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса. Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука.1995. година.

користи и као материјал за конструкцију, и као материјал за декорацију. Уколико је дрво коришћено као конструктивни елемент, грађевине су на фасади на горњим спратовима имале видну конструкцију, која је уједно коришћена и као декоративни мотив. Међутим, код већине објеката дрво је коришћено за израду декоративних елемената у зони крова, конструкцију и декорацију веранди, балкона, торњева и сл. Од деведесетих година XIX вијека, фолклорна архитектура алпског региона у дрвету транспонована је у архитектуру репрезентативних стамбених објеката у Монархији, што је промовисано и у бечким архитектонским часописима тог доба. Стога су архитектама тог времена били доступни изведени пројекти, као и каталози детаља и декоративних мотива за обликовање грађевина са елементима тог стила.

Имајући у виду да резиденцијалне грађевине за чиновнике Монархије у Бањалуци настају управо деведесетих година XIX вијека, закључак је да су и на периферији империје сасвим промтно праћени тада актуелни трендови у архитектури стамбених објеката. Поменути репрезентативни стамбени објекти углавном су сачувани до данас. Међутим, услед промјена друштвеног и културног контекста и система власништва, и они су мијењали намјене и власнике. Неки од објеката који су имали тако раскошно орнаментисане фасаде да су били упечатљиви мотиви разгледница девастирани су и драстично измијењени.¹⁴

2. Опис добра

Амбијентална цјелина дијела улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића састоји се из сљедећих елемената: алеја (двоструки дрворед) као кичма цјелине око које се са сјеверозападне стране налази десет стамбених вила са озелењеним двориштима и два објекта у улици Петра Кочића, док се са југоисточне стране налази реконструисани објекат некадашње евангелистичке цркве, такође са озелењеним двориштем и објекат Мале станице.

Дрвореди и објекти у предметном обухвату датирају из периода аустроугарске управе.

Цјелина се састоји од два типа градског урбаног насеља: стамбени и стамбенопословни слободностојећи објекти изграђени парцелама са озелењеним двориштима у улицама Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића и објекти у низу у улици Петра Кочића.

Дрвореди

Према подацима преузетим из регулационог плана "Центар Алеја", дрворед у улицама Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића, поред дрвореда у Алеји Светог Саве представља костур градског зеленила и од непроцјењивог је еколошког и амбијенталног значаја за град.

"У Улици Краља Петра I и Младена Стојановића, као доминантне врсте појављују се кестен (*Aesculus hippocastanum*) и сребрна липа (*Tilia argentea*), карактеристичне врсте за градске дрвореде. Нажалост, стање

¹⁴ Модерно и вернакуларно у процесу урбане трансформације Бање Луке. Јелена Б. Савић. Докторска дисертација. Београд 2013. година.

кестена је у критичном стању услед агенса абиотичке (збијеност земљишта, аерозагађење) и биотичке природе.

Од патогена, на скоро свим старим стаблима регистрована је појава опасног гљивичног обољења *Guinardia aesculi* и минера кестеновог листа – *Cameraria orchidella*. Ова опасна конекција довела је до значајног сушења кестена у граду и довела у питање његов опстанак уопште. На липама су такође примјећена оштећења али у знатно мањој мјери него на кестену. Од осталих врста у овом дрвореду констатовани су стаблимично јавор негундовац (*Acer negundo*), софора (Сопхора јапоница), брекиња (*Sophora japonica*), платан (*Platanus x acerifolia*), дуд (*Morus alba*), гледичија (*Gleditsia triacanthos*) и багрем (*Robinia pseudoacacia*).

Услови земљишта, који су анализирани 2000. године говоре о великој збијености земљишта, дефициту азота, и добром снабдјевености калијем и фосфором.

Због свега наведеног, у овим дрворедима је у протеклом периоду извршена санација гдје је велики број осушених и физиолошки ослабљених стабала уклоњен а њихова мјеста посађена су нова млада стабла, углавном липе (*Tilia sp.*).¹⁵

Виле у сјевероисточном низу улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића¹⁶

Уз сјевероисточну страну наведених улица налази се укупно десет објеката аустроугарских вила са раскошним двориштима (седам објеката у улици Краља Петра I Карађорђевића и три у Младена Стојановића), грађених по принципу планског планирања.

Стамбене виле су грађене као слободностојећи објекти на пространим парцелама и вртом окренутим према главној улици. Главни приступи објектима су из улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића. Са сјеверозападне стране су оријентисани према улици Петра Кочића, гдје је у већини објеката економски и колски приступ парцели. Од јавног простора су заклоњени богатим зеленилом формираним од травњака и високог растиња и ограђени металним профилисаним оградама.

Систем зеленила појединачних парцела није компактан, тако да су неке парцеле изразито богате зеленилом и одржаване, док је на неким запуштено и у лошем стању. Исти случај је и са оградама око објеката које се јављају у различитим формама, распореду и сл.

Спратност објеката је најчешће П+1, а максимална П+1+М. Неки од објеката испод дијела приземне етаже имају изведен сутерен.

Сви објекти су грађени у масивном конструктивном систему.

Материјализација објеката који су грађени у аустроугарском периоду углавном је од индустријских произведених елемената који су се одликовали високим квалитетом израде. На основу података видљивих на терену, компаративне анализе са објектима сличног типа у БиХ, анкетирања власника и корисника простора, утврђено је да су коришћени сљедећи материјали: камен

¹⁵Систем зелених површина. Дрвореди. Регулациони план "Центар-Алеја" – ревизија плана. Урбанистички завод Републике Српске. Бањалука, 2011. година.

¹⁶ Приликом описа стамбених вила кориштени су подаци са архивских фотогафија и текстуални описи цјелине и појединачних вила из документа "Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса". Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука.1995. година. За опис габарита објеката преузимане су димензије са геодетске подлоге.

за темеље објеката, челични профили у својству носивих греда међуспратне конструкције између подрума и приземља, надсвођене плафонима од опекарских производа, опека за зидове и дрво за кровну конструкцију и декоративне елементе веранди и кровних забата.

Облик основе вила је углавном неправилан, а на парцелу се постављају подужно у односу на улице Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића.

Према диспозицији у већини вила нагласак је био на простору за дневни боравак- салоне, који су били оријентисани према главној улици. Уз овај простор, са бочне, најчешће југозападне стране објекта су били холови и степеништа. Улази у објекат често су заклоњени дрвеном декоративном верандом.

Главне фасаде објеката, окренуте према главној улици, некадашњем Царском друму су најрепрезентативније са раскошном обрадом детаља. У већини случајева рјешаване су симетрично, са централним извученим ризалитом. Бочне фасаде и фасаде према улици Петра Кочића су знатно скромније обраде. У спољашњој силуети објекта, поред декоративних елемената фасаде, значајна је и обрада крова, гдје је спољашњи изглед објекта обогаћен детаљима видљиве конструкције крова, декорације забата и торњевима на крову.

Пројектанти вила нису познати, као ни оригинални нацрти за објекте.

Усљед промјене структуре власника, гдје је низ фактора нпр. коришћење објеката за становање више породица, промјена начина коришћења објеката, а нарочито промјена из стамбене у пословну намјену, оригинална диспозиција објекта доста промијењена и нечитљива у простору. Оригинални ентеријери такође нису очувани.

Нарочита деструкција над објектима вила десила се током земљотреса 1969. године, када су неке од вила нпр. на парцели гдје су се налазили објекти Радија Републике Српске и стамбени објекат – к.ч. 1670/1 (нови премјер), што одговара к.ч. 73/119 и к.ч. 73/215 (стари премјер), к.о. Бањалука и к.ч. 1670/2 (нови премјер), што одговара к.ч. 73/291А (стари премјер), као и на мјесту гдје се данас налази Народна Скупштина Републике Српске – к.ч. 3303/1, 3303/2, 3303/3 и 3303/4 и 3303/7 (нови премјер), у потпуности порушени и на њиховим локалитетима изграђени нови објекти савремене материјализације који су сачували однос изграђеног према природном, задржавањем форме односа према зеленим површинама. Промјене у простору читљиве су у форми, материјализацији и обликовању нових објеката.

Такође је на неким објектима усљед масовне градитељске експанзије, која је наступила у годинама након земљотреса у потреби да се град што прије доведе у употребљиво стање, према подацима из документа *Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса* који је израдио Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука, 1995. године, дошло до одређених одсупања у обнови објеката. Као посљедица су, осим трајног губитка наведених објеката вила, изгубљени дјелимично или потпуно декоративни елементи на неким од фасада објеката.

И поред наведених оштећења на самим објектима вила, цјелина је сачувала изворни карактер у односу између природног и изграђеног, приватног и јавног простора као и обликовни карактер како појединачних објеката и

парцела, тако и цјелине. Нарочито је репрезентативна улична фасада према улицама Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића, заклоњена зеленилом, што граду као цјелина даје препознатљиву вриједност зеленог амбијента. Према очуваности амбијента значајна је и његова документарна вриједност у сагледавању историјата града и развоја основног урбанистичког концепта.

1. Први објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 121. Уписан је у грунтовницу 1899. године на име Антоана Ђурчића. Данас се у објекту налази заоставштина академика Владе Милошевића коме је објекат након Другог свјетског рата додијељен на коришћење.

Објекат је једноставних габарита, укупних димензија основе 14,28 м x 11,76 м. Централни дио виле извучен је према главној улици. Улаз у објекат налази се на југозападној страни, заклоњен увученом, дрвеном верандом. Вертикални габарити виле су приземље + мансарда (над централним дијелом објекта).

Фасаде објекта су једноставне обраде. Улична, југоисточна фасада је у односу на бочне и фасаду према улици Петра Кочића најраскошније обрађена. Симетрија фасаде наглашена је извученим ризалитом у централном дијелу, гдје су у нивоу приземља постављена два прозорска отвора и по један бочно на увученим дијеловима фасаде. У нивоу мансарде, изведене над централним дијелом објекта постављен је један прозорски отвор. Прозорски отвори наглашени су једноставном геометријском декорацијом. Мансарда је додатно обогаћена декорацијом медаљона са грифонима распоређеним са бочних страна прозорског отвора. Хоризонтална подјела фасаде остварена је хоризонталним вијенцима у нивоу приземља и плитким хоризонталним профилацијама завршне обраде фасаде.

Унутрашњост објекта је у лошем конструктивном стању.

2. Други објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 123. Уписана је у грунтовницу 1893. године на име Иде Михановић.

Објекат има крстолику основу укупних габарита 16,14 x 12,98 м. Вертикални габарити објекта износе сутрен + приземље + спрат над средишњим дијелом објекта. Објекат данас има пословну намјену.

Улаз у објекат налази се са његове југозападне стране преко дрвене веранде.

Према начину обраде детаља и декорације, фасаде упућују на романтизам.

Хоризонтална подјела остварена је материјализацијом и хоризонталним вијенцима у нивоу међуспратних конструкција. Завршна обрада фасаде сутерена је од рустикално обрађеног камена, приземље је малтерисана фасада са плитком хоризонталном профилацијом, док је обрада фасаде спрата једноставна, малтерисана. Хоризонтални вијенци, благо излазе из фасадне равни и обрађени су степенасто.

Декоративна пластика око прозорских отвора богатија је у нивоу приземља гдје су прозорски отвори наглашени тимпанонима. Спрат је додатно наглашен вертикалним пиластрима који се завршавају коринтским капителом.

Кровна конструкција је видљива и наглашена тимпаноном декорираним флоралним мотивом.

3. Трећи објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 125

Уписана у грунтовницу 1898. године на име генерала Вилхема Стокмана (Wilhem Stockman).

Укупни хоризонтални габарити основе објекта износе 16,85 x 15, 76 м. Улаз у објекат налази се са његове југозападне стране преко дрвене веранде. Вертикални габарит објекта је приземље + спрат.

Према стилу у ком је грађена сврстава се у историцизам под утицајем тзв. алпског или швајцарског стила. То се нарочито огледа у обликовању секундарних елемената конструкције – веранде и кровних профила.

Објекат је вертикално наглашен стрмим кровом и зашиљеним торњићем над централним дијелом објекта.

Хоризонтална подјела фасада остварена је рашчлањивањем спратова хоизонталним вијенцем. Приземље објекта обрађено је завршном плитком хоризонталном профилацијом док је фасада у зони спрата малтерирана.

Улична фасада наглашена је централним извученим дијелом, гдје је централно постављен прозорски отвор, око којег је изведена једноставна плитка, геометријска декорација. На спрату се понавља иста позиција прозора, нешто богатије декорације, са троугластим тимпаном. У зони мансарде је мањи прозорски отвор, такође централне позиције и једноставне декорације. На десној страни фасаде у зони приземља и спрата налазе се прозорски отвори исте обраде као и на централном дијелу, у зони приземља и спрата. Са лијеве стране централног дијела фасаде је декоративна дрвена веранда.

Захваљујући квалитетној санацији након земљотреса, објекат је очувао свој обликовно-стилски карактер.

4. Четврти објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 131

уписана у грунтовницу 1898. године на име Занфе Милић.

Укупни хоризонтални габарити објекта износе 15,60 x 15,50 м. За разлику од осталих објеката у низу, основа ове виле је правилног правоугаоног облика са извученим централним ризалитом на југоисточној страни. Вертикални габарит објекта износи приземље + спрат + мансарда.

Улаз у објекат је са његове југозападне стране.

Вила је покривена једноставним двоводним кровом. Забати на бочним фасадама објекта наглашени су троугаоним степенастим вијенцима који прате нагиб крова.

Фасада је малтерирана и једноставне је обраде. Хоризонталним вијенцима у нивоу међуспратних конструкција подијељена је на зоне спратова.

Улична фасада је наглашена централним ризалитом на којем су очуване дрвене веранде балкона на приземљу и спрату.

Од оригиналних декоративних елемената фасаде очувани су поједини троугласти тимпанони изнад прозора (који се појављују у зони спрата).

Приликом обиласка терена није био омогућен увид у унутрашњост објекта.

5. Пети објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 133

уписана у грунтовницу 1898. године на име Јохана Дробила.

Укупни хоризонтални габарити 20,00 x 11,85 м. Вертикални габарити објекат износе сутерен + приземље + спрат.

Улаз у објекат налази се са сјевероисточне стране објекта, простор у којем се из хола степеништа приступа спрату и мансарди.

Посебна одлика у односу на друге објекте у низу су раскошни габарити и обрада у стилу неоренесансе, као најранијег облика историцизма. Представљала је репрезент европске културе и стила.

Данас се објекат користи у пословне сврхе.

Хоризонталност у обликовању постигнута је рашчлањивањем по спратовима, каменом обрадом у зони сутерена и степенастим хоризонталним вијенцима у нивоу међуспратне конструкције између приземља и спрата и кровним вијенцем. Фасада у зони приземља и спрата је малтерирана, обogaћена детаљима декоративне пластике.

Нарочито раскошне обраде је улична, југоисточна фасада, наглашена централним и угаоним ризалитом, чиме је наглашена и угловна позиција парцеле.

Објекат је квалитетним санацијама очувао стилске карактеристике фасада.

6. Шести објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 133 уписана у грунтовницу 1898. године.

Укупни хоризонтални габарити објекта износе 20,87 x 15,27 м.

Вертикални габарит објекта је приземље + спрат. Објекат се користи у стамбено- пословне сврхе.

На објекту постоје два улаза. Један је са југозападне стране објекта, други је са сјеверозападне стране објекта. Сјеверозападни улаз је додат накнадном интервенцијом, а оба улаза воде према степеништу смјештеном уз аутентични улаз.

Са југоисточне, уличне фасаде, објекат је наглашен извученим ризалитом, који се завршавао богато украшеним фонтосписом, степенасто подијељеним са пиластрима у стилу неоренесансе. Данас се завршава једноставним троугаоним забатом двоводном крова.

Прозорски отвори били су наглашени сегментним луковима у приземљу и троугластим тимпанонима на спрату. Данас није сачувано ништа од фасадне пластике.

У зони међуспратне конструкције између приземља и спрата изведен је хоризонтални вијенац, који данас представља једини детаљ фасадне пластике.

7. Седми објекат у низу је Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 139, уписана у грунтовницу 1896 године на име Фридрих Клумер.

Објекат је последњи у потезу објеката у улици Краља Петра I Карађорђевића, који се завршавају улицом Паве Радана.

Укупни хоризонтални габарити износе 16,64 x 12,61 м. Вертикални габарит је приземље + спрат.

Улаз у објекат је са његове сјевероисточне стране.

Према архивским фотографијама објекат је био најраскошније декорирана вила са елементима необарока. Централни ризалит био је декорисан раскошном орнаментиком око прозорских отвора, врата и балконског излаза и завршавао се шиљком који је још више наглашавао његову репрезентативност. Од фасадне пластике данас није очувано ништа. Промијењени су и величина и облик отвора.

На објекту је читљив обликовни карактер архитектонских маса.

Објекат тренутно није у употреби и налази се у конструктивно лошем стању.

8. Осми објекат у низу је Вила у улици Младена Стојановића број 1, уписан у грунтовницу 1903. године, на име породице Марјановић.

Објекат је са двије стране окружен улицама – улица Младена Стојановића са југоисточне стране и улица Паве Радана са југозападне стране, па по свом положају парцела има угловни карактер, што је имало утицај и на обликовање објекта.

Укупни хоризонтални габарит објекта износи 16,65 x 16, 50 м. Вертикални габарит објекта је приземље + мансарда. Улаз у објекат је са његове сјевероисточне стране.

Угловни карактер парцеле у обликовању објекта наглашен је угаоним ризалитом.

9. Девети објекат у низу је Вила у улици Младена Стојановића број 3, уписана у грунтовницу 1903. године на име породице Руц (Rutz).

Објекат је дограђен са сјеверозападне стране до ивице парцеле, чиме је изгубио аутентичан изглед.

Укупни хоризонтални габарити без дограђеног дијела износе 21,22 x 13,33 м. Хоризонтални габарити дограђеног дијела износе 27,04 x 7,07 м. Вертикални габарит је сутерен + приземље + спрат.

Објекат је изграђен у историцистичком стилу под утицајем романтизма, што се огледа у обликовању објекта – стрми кров са шиљастим завршецима и употреби дрвета у декоративне сврхе – обрада кровних забата, дрвених веранди и ограда балкона.

Интервенције на објекту извођене су у стилу објекта, па су аутентични декоративни елементи тешко читљиви.

10. Десети објекат у низу је Вила у улици Младена Стојановића број 5, уписана у грунтовницу 1902. године на име Занфе Милић.

Укупни хоризонтални габарити износе 16,66 x 15,75 м. Вертикални габарит је приземље + спрат + веранда.

Улаз у објекат је са његове југозападне стране.

Са југоисточне стране у централном дијелу објекта је извучени ризалит који се протеже кроз све етажне објекта и који је према доступним подацима имао и дрвене балконе.

Фасада је рашчлањена мрежом хоризонтала и вертикала изведених у малтеру у другој боји и асоцира на дрвене елементе стамбених вила.

Југоисточна фасада је симетрична, са идентичним распоредом прозорских отвора у приземљу и на спрату.

Објекат са југоисточне стране улице Младена Стојановића

Објекат се по првобитној сакралној намјени – евангелистичка црква разликује у обликовању у односу на сјевероисточни низ стамбених вила.

Хоризонтални габарит објекта је 22,48 x 15,64 м, а вертикални П+1.

Објекат је симетричне диспозиције гдје је јасно читљива архитектура и диспозиција првобитног сакралног карактера са централном и извученом салом која је првобитно била у функцији молитвеног простора.

Мала станица "Краљев друм"

Објекат је изграђен 1891. године на мјесту гдје је жељезничка пруга пресијецала главну саобраћајницу Царски друм – данас улица Краља Петра I Карађорђевића.

Скромних је габарита, основа.

Објекат је изведен у необарокном стилу.

Објекти у улици Петра Кочића

Према положају на парцели, објекти у улици Петра Кочића од броја 5 до броја 59 разликују се у парцелацији и тлоцртима објеката од стамбено пословног низа у главној улици. Грађевинска линија објеката поклапа се са регулационом линијом па су објекти изведени у низу, интерполирани између сусједних објеката. Покривени су двоводним крововима са кровним стрехама окренутим према улици. Намјена је претежно стамбена, док се у неким приземље користи у пословне сврхе. Вертикални габарити су до П+1+М.

Декоративни елементи фасада били су у духу неостилова и временом су нестали, али је објекат сачувао хоризонталну и вертикалну регулацију правилног низа.

Објекти од броја 59 па надаље углавном су порушени, замијењени новим, индивидуалним или објектима колективног становања спратности до П+4.

Стамбени објекат у улици Петра Кочића 7 и 9 један је од најстаријих објеката у улици. Уцртан је на геодетску карту из 1884. године. Уписан је у фунтовницу 1902. године на име Симеуна Добраша.

Приземље је правоугаоне основе хоризонталних габарита 16,55 x 16,96 м. Вертикални габарит објекта је П+1. Улаз у објекат је са сјеверозападне стране.

Један је од ријетких који је сачувао декоративне елементе фасада. Централни дио фасаде је наглашен благоизвученим ризалитом декорисаним у стилу сецесије.

Приликом обиласка терена није био омогућен увид у унутрашње стање објекта.

Стамбени објекат у улици Петра Кочића број 59 бањалучког сликара Божидара Николића.

Хоризонтални габарити објекта износе 16,22 x 12,40 м. Вертикални габарит је П+1.

Основа има симетричну диспозицију. За разлику од сусједних објеката у низу, објекат на броју 59 је слободностојећи. Централни дио улазне фасаде је благо увучен и на њему је главни улаз у приземље објекта.

3. Досадашња законска заштита

Амбијентална цјелина дијела улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића налази се на Привременој листи националних споменика чиме ужива највиши степен заштите.

Сепаратом заштите културно-историјског и природног наслеђа "Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља

Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса" Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука, 1995. простор је валоризован и процијењен према вриједности појединачних објеката, те су дате мјере заштите.

Према документу "Преглед градитељског наслеђа у обухвату Регулационог плана "ЦЕНТАР АЛЕЈА" (простор између улица Младена Стојановића, Алеје Светог Саве, и Булевар српске војске) и простора између улица Вука Караџића, Краља Петра, Младена Стојановића, Милана Радмана и 1. крајишког Корпуса, који је преузео Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске дат је попис културних добара у наведеном просторном обухвату са табеларним приказом хронолошке припадности, валоризације, зона заштите и мјере заштите.

Према подацима добијеним од Завода за заштиту споменика Федералног министарства културе и спорта добро није било уписано у регистар споменика културе (није било претходно заштићено од Завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа БиХ).

4. Истраживачки и конзерваторско-рестаураторски радови

Амбијентална цјелина дијела улица Краља Петра I Карађорђевића и Младена Стојановића обухваћена је елаборатима кроз просторно-планску документацију у којима су дате мјере заштите и категоризација по зонама:

- "Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса". Завод за заштиту споменика културе и природе, Бања Лука. 1995. Простор је валоризован и процијењен према вриједности појединачних објеката, те су дате мјере заштите.
- "Преглед градитељског наслеђа у обухвату Регулационог плана "ЦЕНТАР АЛЕЈА" (простор између улица Младена Стојановића, Алеје Светог Саве, и Булевар српске војске) и простора између улица Вука Караџића, Краља Петра, Младена Стојановића, Милана Радмана и 1. крајишког корпуса, који је преузео Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске те је дат попис културних добара у наведеном просторном обухвату са табеларним приказом хронолошке припадности, валоризације, зона заштите и мјере заштите.

Према подацима преузетим на терену и подацима из литературе, на објектима је су извршени радови санације након земљотреса 1969. године.

Такође је увидом на терену евидентирано да су извршене интервенције на објектима посљедњих година у смислу адаптације савременим условима живота, промјене намјене из стамбене у пословну, те санације фасада.

5. Садашње стање добра

Увидом на терену, утврђено је да су објекти изведени почетком аустроугарске управе над БиХ у претежно историцистичком стилу са примјеном елемената романтизма, алпско-швајцарског стила, необарока и сецесионизма.

Цјелина је очувала изворни облик и карактер, док су промјене на неким објектима услед различитих девастација и интервенција довеле до губитка декоративних елемената фасадне пластике.

Објекат Евангелистичке цркве који је скоро у потпуности порушен у земљотресу 1969. године, реконструисан је уз сагласност Завода за заштиту споменика културе и природе Бањалка 80-их година XX вијека.

6. Специфични ризици

- По подацима Карте сеизмичке микрорејонизације урбанистичког подручја Бањалуке, размјере 1:10.000, предметно подручје налази се у зонама максимално очекиваног интензитета потреса 8 и 8.0 МСК; како је приказано на Инжињерскогеолошкој карти у прилогу овог Плана. Простор од Мљекаре – парка Младена Стојановића до Бањалучког поља налази се у зони максимално очекиваног интензитета потреса 8.0 МСК, коефицијента сеизмичности $K_s=0,05$ преобладајуће периоде тла 0,15-0,23 сец; очекиваног просјечног убрзања тла 180 цм/сец². Простор од Позоришта – Природно-математичког факултета и Бањалучког поља налази се у зони максимално очекиваног интензитета потреса 8.0 МСК, коефицијента сеизмичности $K_s=0,04$, преобладајуће периоде тла је 0,28–0,34 сец; очекиваног просјечног убрзања тла 140цм/сец². (Регулациони план “Центар-Алеја” – ревизија плана. Урбанистички завод Републике Српске. Бањалука, 2011. година).
- Увидом на терену утврђено је да се Вила у улици Краља Петра I Карађорђевића бр. 139 налази у конструктивно лошем стању и да се не користи услед чега јој пријети опасност од даљње девастације.
- Вила у улици Младена Стојановића број 1 се такође не користи услед чега јој пријети опасност од девастације и пропадања.

III – ЗАКЉУЧАК

Примјењујући Критеријуме за проглашење добара националним споменицима (“Службени гласник БиХ”, бр. 33/02 и 15/03), Комисија је донијела одлуку као у диспозитиву. Одлука је заснована на сљедећим критеријумима:

А. Временско одређење

Ц. Умјетничка и естетска вриједност

- ii. Квалитет материјала,
- iii. Пропорције,
- iv. Композиција.

Д. Читљивост (документарна, научна, образовна вриједност)

- v. Свједочанство о типичном начину живота у одређеном периоду.

Ф. Амбијентална вриједност

- ii. Значење у структури и слици града.

Г. Изворност

- i. Облик и дизајн,
- iii. Намјена и употреба,

v. Положај и смјештај у простору.

И. Цјеловитост

- i. Физичка цјеловитост (компактност),
- ii. Хомогеност.

Саставни дио ове одлуке су:

- Имовинско-власничка документација

- Копија катастарског плана,
- • з. к. уложак,
- • препис из посједовног листа.

- Документација о претходној заштити добра

- "Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I крајишког корпуса". Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука.1995.
- Елаборат Регулационог плана "ЦЕНТАР АЛЕЈА" (простор између улица Младена Стојановића, Алеје Светог Саве, и Булевар српске војске) и простора између улица Вука Караџића, Краља Петра, Младена Стојановића, Милана Радмана и 1. крајишког корпуса, који је преузео Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске.

- Фото-документација

Фотоапарат Цоолпих П510; израђена 24.05.2017. године, 01.06.2017. године, 06.09.2017. године; Ади Ћоровић, стручни савјетник за градитељско наслеђе, Амра Шаранчић-Лого, стручна савјетница за градитељско наслеђе, Орјана Ленаси, стручна савјетница за градитељско наслеђе, и Милка Грујић-Зековић, спољна сарадница Комисије за очување националних споменика.

Коришћена литература

У току вођења поступка проглашења добра националним спомеником БиХ, коришћена је слjedeћа **литература**:

1975. Урбанистички завод Бањалука. *Урбанистички завод Бања Лука. Сарајево: Веселин Маслеша.*

1995. Валоризација културно-историјског и природног наслеђа са мјерама заштите регулационог плана Бање Луке, простор између улица В. Караџића, Краља Петра I Карађорђевића, Младена Стојановића, Милана Радмана и I Крајишког корпуса. Завод за заштиту споменика културе и природе, Бањалука.

2011. Урбанистички завод Републике Српске. *Регулациони план “Центар-Алеја” – ревизија плана.*

2013. Јелена Б. Савић. *Модерно и вернакуларно у процесу урбане трансформације Бање Луке.* Докторска дисертација. Београд.

2015. Бранкица Милојевић. *Градови у промјенама. Урбане форме, трансформације, утицају.* Универзитет у Бањој Луци, Архитектонско-грађевинско-геодетски факултет.